

PÁSZTI MIKLÓS MESÉL AZ ÉLETÉRŐL

(elhangzott a Magyar Rádióban 1985?-ben)

Zenerészlet Kodály: Kállai kettőséből

A most elhangzott zenerészlet **Kodály Kállai kettőse** volt, mert ez zenei életemnek egy 30 éves szakaszát kísérte szinte végig. Ami azt megelőzte, arról mesélhetnék, ami e közben zajlott, arról természetesen nagyon sokat, hisz lévén hogy itt a rádióban ülök éppen, óhatatlanul eszembe jut eljövén a kettős stúdió előtt, hogy éppen kerekén 40 éve hogy itt megfordultam először.

Még akkor gimnazista voltam, de volt egy saját szervezésű kamarakórusom, és még akkor a romokban lévő rádióban egy pedagógus szakszervezet által szervezett műsorban énekeltünk, és mai napig sem szégyenlem, mert a műsor nagyon jó volt. Kodály és Bárdos művek hangzottak el már akkor, pedig akkor még nem volt annyira divatban mint mostanában.

Életemről mit tudnék mondani? Erősen szokványos, én is jártam elemibe meg utána gimnáziumba. A gimnáziumot három helyen is végeztem, amiből az utolsóra a Budapesti Református Gimnáziumra tisztelettel emlékszem, nem csak azért, mert zenei pályám is onnan indult, hanem azért is mert tudásban és emberségben is rengeteget adott, amire én mindig vissza fogok emlékezni. **1946-ban kerültem a Zeneművészeti Főiskolára**, három szakra is jelentkeztem, ez az egyház-karnagy képző volt, a középiskolai énektanár képző volt és a zeneszerzés. **Én két helyen diplomáztam, egyházkarnagy képzőn is, a középiskolai énektanár képzőn is, végül is onnan szereztem meg az igazi diplomámat, mert az utolsó évben, 1949-50-ben az egyház karnagy képző hivatalosan megszűnt, jóváhagyásos egyházi diplomának vagyunk mindössze öten a birtokosai.**

Hogy mit vezényeljek, ez bizony gond volt. **Bárdos tanár úr** ajánlotta Jézus és a kufárok. Én ettől nagyon megijedtem. Azt mondja Bárdos tanár úr: ó, hát mérgesen kell nézni és nagyot kell ütni. Furcsa, azért emlékszem erre, mert tanár és diák közt a vita hogy úgy mondjam nem volt valami rendkívüli annak idején a főiskolán. Végül is belátta, hogy én erre nem érzem magam alkalmasnak, úgyhogy a Magyarokhoz című kánont a forradalom világot választottam. Nem utolsó sorban azért, mert a kánonnak a vezénylés technikája az rendkívül mutatós ha az ember megtanulja és szépen ezt eldirigáltam. És ha jól emlékszem, ugyanezt vezényeltem **Vásárhelyi Zoltán tanár úr** által vezetett középiskolai énektanár képző karnagyi tanszakán, ahol sokan vizsgáztunk.

Zeneszerzésen megbuktam, pontosabban nem volt módomban elvégezni a zeneszerzés tanszakot. Ennek szinkronitás hiány volt az egyik oka, ahol a tanárokkal is gond volt, mert **Veres Sándor** külföldre járt, őt helyettesítették, persze nagyszerű emberek. **Szabó Ferenc tanár urat** kaptam, ő nagyon szigorú volt. Ő azt mondta, hogy aki zeneszerző akar lenni, annak első, második és harmadik és nem tudom hanyadik a zeneszerzés. A mai napig sincs zeneszerzői diplomám. Ott kezdődött a visszatérés a zeneszerzéshez, hogy valami furcsa módon, szerintem véletlenül kezembe került az az Arezzói Kórusversenyeket hirdető brossúra, amelyikben azt jelezték az Arezzói Zenebarátok Társasága, kórusműre nemzetközi zeneszerzési versenyt hirdet. Írtam oda egy vokális művet latin nyelvre, de magyar lélekkel Janus Pannonius versre, és a zsűri amelyik **Petrassiból Dallapiccolából és Farkas Ferencből** állt mint utóbb ugye kiderült, nyertesnek ítélte a darabot. Hát ez engem borzasztóan meglepett, rendkívül örültem, és ez azok közé a műveim közé került, ami nagyon szép előadásban megvan a rádióban is Sapszon Ferencnek a vezetésével. A mű címe: Janus Pannonius verse Precatio Pro pace. Ennek az első tételét meghallgathatjuk.

Zene – Pászti: Precatio pro pace. I. tétel

Amikor még főiskolások voltunk, nem volt igazán lehetőség hogy az akkor fellendülni készülő kórusmozgalomba olyan mértékben vegyünk részt, amint később lehetőség kínálkozott. Csak az utolsó évben volt két teljesen jelentéktelen kórusom, ahol viszont visszatekintve rá, rengeteget fizettek ugye 1950-ben, nem volt egy csekélység. Később aztán amikor műkedvelőkkel foglalkoztam, leginkább arra emlékszem, hogy borzasztóan tudtam hinni abban, hogy ebből a rissz-rossz énekkarból lesz valami. És valóban, ezzel a hittel lehetett is csinálni valamit. No nem valami falrengető csodákat. De határozottan összeállt mű lett, de nem csak az akkor divatos tömegdalok, nóták, csasztuska ugye, ezt is átéltem, hanem bizony Kodály művek. No aztán volt aztán egy-két műkedvelő kórusom.

1950-ben indult el az Állami Együttesnek a megalapítása, részlegenként egymás után, az énekkar volt az utolsó, **1950. október 2-án gyűlt össze a Csenki Imre által megszervezett akkor olyan 61 néhány főből álló énekkarom**. Én úgy kerültem oda, hogy valami rangsort készíthettek, én osztályelsőként végeztem, és hát elsőként helyeztek el az elsőként alakuló az akkor egyetlen hivatásos lehetőségénél, az Állami Együttesnél. Kezdetben tanítottam, korrepetítor voltam. Hát az abc-re tanítottam először is a társaságot, mert a felvételi követelmények közt a hang volt a döntő, és a muzikalitás, egészen alapfoktól kellett ott megkezdeni az oktatást. Aztán a következő évben, tehát a megalakulás évében meg volt az első külföldi út is, az Csehszlovákiába vezetett, ahova **Csenki Imre** nem jött el, és egészen egyszerűen az akkor 74 tagú énekkar a nyakamba szakadt. Akkor voltam én ugye 23 éves. Borzasztóan élveztem. Hát gondoltam, hogy ha 16 évesen mertem a rádióban dirigálni, akkor 23 évesen egy főiskolával mért ne merném. Ment is a dolog, a prágai lucernásban volt a bemutatkozó, óriási sikerrel, és hát végeredményben ott, ha nem is elvileg de gyakorlatilag vezetővé váltam. A Mátrai képeket, a Rutafát meg egyéb ilyen együttesi számokat, akkor már megvolt az Ecseri lakodalmas, talán a Kállai kettőst is dirigálhattam. Ott már ketten voltunk **Gulyás Laci** kollégámmal, ő volt a zenekarnak a vezetője, egy idősek is vagyunk. Az Állami Együttesben a legidősebb akkor a Csenki Imre volt a 38 évével. Rábai Miklós volt vagy 27 vagy 28, az igazgató az még fiatalabb volt, és mi vittük a hátunkon 23-as évünkkel, a tánckar vezetője is pontosan 28-as volt velünk egykorú. Úgyhogy nyugodtan rá lehet szerintem a fiatalokra bízni dolgokat.

Zene

Az Állami Népi Együttesben aztán nagyon izgalmas idők következtek. Számos azóta is klasszikusnak számító műnek a megszületése és a sikerre vitele és a megállása, az Ecseri lakodalmas és a Fonó, és sok más. A kórus akkor elég sok terhet is kénytelen volt vállalni, de emellett a nagy műveknek az elővezetése napirenden volt állandóan.

1954-ig ugrok, már akkor megindultak a külföldi utak. Kínában voltunk Az csak talán azért jelentős, mert erősen személyes része van. A kínai út után nőültem meg, a feleségem is ott énekelt az Állami Együttesben, azóta is vitatjuk, nem tudom hány év után, hogy ő vett el vagy én vettem el, de ez most már teljesen mindegy. Jó, Állami Együttes, elérkeztünk 1954-ig, amikor megkezdődtek az országos kulturális racionalizálási folyamatok. Hát ebbe sok minden beletartozik, többek közt az együttes énekkarának és nagy zenekarának a létszámcsoökkentése is, egy szóval én 1954-ben elszakadtam az Állami Együttestől. Munka alóli felmentésemet kértem, amit abban a pillanatban elfogadtak. És ez volt az első alkalom amikor teljesen a levegőben maradtam. Akkor vezettem a **Műszaki Egyetemnek a kórusát**, ami egy nagyszerű fiatal gárda volt, és arról híres hogy mérnökök megtanulták a Bartók: Bujdosót és még négy Bartók kórust. Az Állami Együttestől elkerülvén szerencse is ért, a nagy BME együttes szintén ennek a szűkítésnek lett áldozata, megtartottak egy jóval kisebbet, meghívtak karnagynak. Végre önálló vezető lettem. Nagyon jól éreztem magam, és egy nagyon jó hangulatú kis társasággal a legnagyobb lendülettel estünk neki mindennek. Nagy sláger lett akkor a Bárdos: A Földhez című műve, és mindent megcsinálhattunk amit hát akartunk. Ez nem volt 1954-ben kis dolog. No és ezzel az általam nagyon megszeretett BME együttes egy fél évig tartott, mert 1955-ben egyszerűen megszűnt. Ami maradt a műkedvelő mozgalom, ami akkor nagyon működött. Megkaptam Székely Endre távozása után a **Dunaújvárosi Énekkart**, akkor a Sztalin városi Vasműnek a kórusát, nagy testület volt, és jók voltak. Nem tartott nagyon sokáig, mert a lejárás nagyon problematikus volt. A nagy kórus, a Műegyetemé akkor működött még, és akkor kerültem az **OKISZ Erkel Együtteshez**. Odakerülésemkor még nem hívták Erkel Együttesnek, röviddel utána nevezték el, ahol óriási lehetőségek nyíltak számomra. Egyszerűen óriásiak, mert nem csak a nagy kórust kaptam meg amelyiknek a létszáma 100 körül járt, hanem megkaptam a szimfonikus zenekart is. A szimfonikus zenekar engem nagyon izgatott, és jó iskola volt az OKISZ, mert az ottani muzikusok egyrészt régi félműkedvelő öreg rókákból tevődött össze, részint főiskolás zeneiskolás fiatalokból. Ez azért volt nagyszerű, mert az öregek rendkívül segítőkészek voltak, a fiataloknál meg lehettem főnök, úgyhogy ez aztán nagy eredményt hozott egy nagy Erkel Színházi jubileumi előadáson. A Liszt Prelűdöt mutattuk be, a második részben Kodálynak a Tedeumát.

Zene

Számomra legérdekesebb az, hogy a szerző részt vett az előadáson, és ami elég ritka dolog volt, az előadás után fogadott. a páholyában. Nagyon meg volt elégedve. Szintén meg voltam lepve. Jártam hozzá a Zeneakadémián, és hát elég morózus arcát is sikerült megismerni a mesternek, úgyhogy értékelni tudtam, hogy ha mondott valami jót. És mindjárt meg is szabta, hogy ez egy jó testület. Tudják mit tüzzenek legközelebb műsorra? A Mozart Requiemét. Ez azért érdekes, mert a Mozart Requiem - ha nem is annyira mint a Kállai kettős - végig kíséri az életemet. Én azt hittem, hogy a továbblépés a magyar Lichtenberg társaságnak a felelevenítése. A főnökség meg azt hitte, hogy ez nem az igazi járható út, és új karnagy után néztek, erre nem tudnék jobb kifejezést használni, mint szépen ügyesen okosan engem kitétek onnan. Hogy bevált-e ez az elképzelés, azt az idő vagy igazolta vagy nem, de egyetlen haszon azért lett belőle, hogy megtanultam hogy ez a mi szakmánk nagy kerék, ami nagyon tud lent is lenni.

Ugyanakkor meghívást kaptam a **BM Tiszti házában működő Duna Művészegyüttes** zenei vezetői állására is amit én az OKISZ mellett nagyszerűen délelőttönként el tudtam látni. Ott különböző nehézségek jelentkeztek egyre másra, meg a végén nem is éreztem jól magam. Én ott az állásomról lemondtam. Ezzel pontosan egy időben történt az én kényszerleállásom az OKISZ -től, ami azt jelentette, hogy **1960. január 1-től** a világon semmi nem volt a családomon, a két gyerekemen és a szüleimen kívül, amit hát állásnak vagy egyáltalában kapaszkodónak nevezhettem volna. Ígéret az volt, de erősen felelőtlenül, mert egy-két hónapig én hittem az ígéretben, hogy nagy tervünk van veled, de hát egyszerűen nem volt igaz. Hát ezt az idő igazolta.

Zenerészlet : Hej halászkok, halászkok, mit fogott a hálótok.....

Azt mondta a társbérőm, aki a Múcsarnokban dolgozott, hogy nekünk nagyon kéne egy intelligensebb segéd munkás. Elmentünk az igazgatóhoz, nem nagyon tetszett neki először a dolog, hogy mit keres itt egy karnagy, végül is fölvevett. Nagyon jól éreztem magam a Múcsarnokban, gyönyörű műalkotásokat lehetett hurcolni innen oda és onnan vissza. Azt kellett csinálni amit mondanak, és nem nekem kellett kitalálni hogy mit kell csinálni. Felelősség csak annyi volt, hogy nem kellett eltörni valamit. Hát, azért akármennyire is jól éreztem magam ebben a környezetben, azért szerettem volna visszakerülni a szakmába. A **Budapest Táncegyüttes** megüresedett zenei vezetői helyét sikerült hogy elfoglaljam, hasznosítva azokat a tapasztalatokat, amiket a Duna Együttesnél megszereztem. A Budapest Táncegyüttesnél azt hiszem megszerettek. Ez egész hosszú ideig, **1963-ig** tartott, ahol az **Állami Együttes jelentkezett ismét**, hogy itt az énekkar, és hogy tetszene-e a dolog. Hát hogyne, hát nagyon. Ott indultam, oda visszakerülni hát az egy olyan ritka dolog a pályán. Nem hogy elvállaltam, hanem teljes gőzzel nekiláttam az akkor már 42 létszámú kórus munkáját vinni. Az együttesi munka mellett ahol a színpadon működött az énekkar, sőt táncolt jelmezben, azért minden évben jutott idő arra, hogy egy-két pódium produkciót is elkészítsünk. Eljövünk időnként a Rádió népzenei osztályára, időnként elkészült egy lemez. Egyik politikai gondolatú új magyar műveknek a bemutatója és egy jó pár népzenei lemez, ami az együttesnek az egyébként is elkészült műsoraiból állítódott össze. Olyan borzasztó nagy sikert nem mondhatnék, mert nem volt olyan hogy úgy igazán meglehetett volna kapaszkodni a zenei életben az Állami Együttes énekkarának és nekem. Mindig volt egy olyan érzésünk, hogy évi egy vagy két hangverseny az akármilyen jó is, nem olyan, ami betudja vinni a köztudatba a testületet. Tehát hiába van egy-egy produkció, amiről egy évig esik is ugyan szó, de ez valamiféle folyamatosságot nem képes biztosítani. Jól esett persze, hogy a japánok a Székely keservesnek hogy tapsoltak. Meg jól esett, hogy a Bárdos műveket Dél-Amerikában nagyon megszerették. Mert az Állami Együttes járt ezeken a helyeken, isten tudja 40 országban is már megfordultunk. Szóval ezek azért olyan dolgok voltak, miután az ember úgy érezheti, hogy ha nem sokat is, de tett valamit az ügyért.

Zenerészlet

Az együttes első 31 néhány évében lényegében együtt lépett fel mind a három részleg, vagy extrád jellegű műsorban, vagy színpadi jellegű produkciókban. Emellett mi voltunk lényegében az egyetlen a hátról, akik az önálló életüket is megpróbálták élni. Egy színházi műsor elkészülte többé kevésbé egy esztendő volt. Akkor léptünk ebbe be, amikor már megkaptuk a kottát. Úgyhogy hosszú hónapok lehetőséget adtak arra, hogy másfelé is kacsintgassunk. Hol sikerült, hol nem. Például: a Zeneakadémiai megmozdulások általában filharmóniával izgalmasak voltak. Ilyen produkciók hogy a Stravinsky : Menyegző, vagy a Sárközy: Júlia énekek, vagy még a Sosztakovics : Poémákat is elénekeltük negyvenen. Részt vettünk zenekaros produkciókban, énekeltünk Évszakokat, Mozart Requiemeket, Teremtést. Erre ugyan elegendő volt a 40 fő, gondolom annak idején sem csinálhatta azért nagyobb énekkar. Tulajdonképpen egész estét betöltő acapella koncert nem igen volt. Közreműködések inkább, Bárdos hangverseny, új magyar zene bemutató.

Jó 10 évvel ezelőtt indítottam egy olyan gondolatot, hogy az Állami Együttes ezekben a ráérő időkbe vállalja évenként egy új magyar műnek a bemutatását. Az első Szokolay : Hódolat Kodálynak című műve. Szöllősy András műve ennek a sorozatnak a második kompozíciója lett. Utána úgy megakadt ez a folyamat. Szöllősy Andrásal mi ennek a műnek a megszületéséről hosszú évekkal előtte beszélünk már, végül is megszületett a kompozíció. Nagyszerű darab, és én nagyon boldog lennék, hogyha ez még egyszer elhangzana a farizeusok ellen. A múlt évben a BBC Singers hozta mint magyar művet Magyarországra, én elmentem meghallgatni, az énekkar minden tagja jelen volt a bemutatón, és ha szabad egyáltalában ilyen nagyképű meghatározást mondani, ők azt hiszem jobb kórus, de a művet mi jobban csináltuk. Legalábbis sokkal több szívvvel.

Zenerészlet

1963-ban visszakerültem az együtteshez. Nagyon boldog voltam, az embereket én szinte mind ismertem, majdnem hogy ugyanazok voltak jelen akik a kezdéskor is. Szeretettel fogadtak, vártak, ez indításnak nagyon jóleső dolog. Nem nagyon lehetett az Állami Együttesben külön terv, mert hát a művészeti terv az az össz. együttesre vonatkozott, tehát azt végre kellett hajtani. Én azért mégis csináltam terveket. Ebből a legérdekesebb egy magyar program nevű terv volt. Szerettem

volna kiszélesíteni a népit egy kicsit nemzetivé. Nem azért mintha teljesen szűk lett volna ez, de egy énekkar számára valahol behatárolt a népzene, csak a feldolgozásokra szorítkozhatunk, természetesen Kodályt, Bartókot magába foglalta volna. Megtanultuk Liszt összes vokális műveit, a férfikarokat nem. Ebből egy-két hangverseny is volt, sőt egy lemezfelvételen is közreműködünk, ahol többek közt a Pater noster, az asz-dúrosat énekeltük.

Zenerészlet a Pater noster című műből

Ebbe a magyar programba nagyon szívesen beillesztettem volna a régebbi századoknak a magyar zenéjét, de ez semmiképpen nem sikerült. Egyrészt nem jutott idő a bűvárkodásra, másrészt a kellő érdeklődést nem tudtam felkelteni azokban akik ezekkel akkor alaposabban foglalkoztak. És nem utolsó sorban maga az együttes profi legkevésbé volt erre alkalmas. Az újmagyar műveknél - mert egy ilyen része is volt a programnak - ott viszont be kellett határolni, hogy az Állami Népi Együttes, mert ugye ez a „Népi” ez azért egy meghatározó szó, legalább annyi profihűséggel járjon, hogy azok a szerzők, akiket megkérünk, a műveikben közelítsenek legalábbis a magyar zenei anyanyelvhez. Ez egyébként a Szöllősi múnél kimutatható. A már említett Szokolay mű meg magyar nyelven beszél.

Zenerészlet

Könnyebb frissen tartani a műsort akkor, hogyha időnként változtatgatni lehet. Voltak olyan hosszú külföldi utak, ahol 6-8-10 énekkari számot is váltogattunk, váratlanul. Azt, hogy nem lehet elfáradni, az egy kicsit vezetői munka is, de az emberek erre vállalkoznak. Mi azt szoktuk mondani egyébként, hogy mi szeretnénk inkább futballcsapat lenni, ha nem is elsősorban azért, mert ott jobban fizetnek, mert ha a futballcsapat döntetlent játszik, az már jó, de néha el is veszíthet egy mérkőzést, de egy kultúrcsoport amelyik képvisel valamit, az minden este kénytelen győzni. Ha már döntetlen, akkor már baj van. Elveszíteni pedig egyszerűen nem lehet.

Zenerészlet: Kis kece lányom.....

A magyar Kórustársaság friss keletű, másfél éves múltra tekinthet vissza. Nagyon megtisztelve éreztem magam, hogy engem hívtak meg karnagynak. Sokan azt hiszik, hogy én szerveztem ezt. Nem, egyáltalában nem szerveztem. Én mint egy alkalmazottja lettem ennek a társaságnak. Nagyon nagy örömöm volt a próbákban. Baráti társaság, egymást elfogadják, tisztelik, kellemes a hangulat, valamennyien profik, tehát valamelyik hivatásos együttesnek az alkalmazottjai. Borzasztóan nehéz úgy koordinálni egyáltalában arra a minimális próbára elegendő legyen amit azért muszáj megtartani, mert hát akármennyire is ott a kottaolvasás. Hát a próbát nem az előadás után kell tartani, hanem előtte. Én jobban szeretem a drámai jellegű műveket, balladát, ilyesmit, azért szimpatizáltam a Mátrai képekkel, Székely keservessel, effélével, nem utolsósorban a Szöllősy Farizeusokkal. De azt hiszem, hogy a legnagyobb izgalmakat a reneszánsz kori kompozíciók jelentik még ma is számomra, amiben nem vagyok igazán mester, de olyan csodálatos, hogy milyen egyszerű eszközökkel milyen nagy dolgokat voltak képesek mégis elmondani. Bach-nál már el lehet fáradni. Mi nagyon sok iskoladarabot énekeltünk, többek közt az Énekek énekét.

Zenerészlet.

Meg szokták kérdezni alkotóktól, hogy hát hogy születik meg a kompozíció. Számomra egyetlen a sok közül, ami konkrétan megfogható emlék, az a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba járván a lányom, én elmentem arra az Erzsébet napra, ahol Sztojanovics Adrienn dirigálta a Pünkösdlőt, ez engem nagyon érdekelt is. A kabátot le kellett tenni, és az Erzsébet nap az egy nagyobb ünnepség, műsor, szavatok és eyebegek, és ott korrepetálgattott egy kislánnyal Básti Lajos, és azt hiszem hogy nem tudta kellőképpen megmagyarázni a leányzónak hogy mit hogy gondol, és elmondott egy verset. Ezt a Janus Pannonius verset, ami valahogy úgy volt felépítve, valami oly csodálatos volt a háborútól a békéig, tehát az egyetlenségeken az emelkedéseken a jajgatásokon át a megnyugvásig, hogy egész egyszerűen hozzá adott a vershez annyit, hogy én onnan erről az Erzsébet napi ünnepségről azzal mentem el, hogy ezt kell megcsinálni, mert ez olyan rendkívüli. Úgy látszik Básti Lajosnak köszönhetem ezt. Bár köszönhetnék még több ilyesmit neki.

Zenerészlet :

Precatio pro pace: Könyörgés békéért.

Szerk.: Köszönetet mondunk Feketéné Balás Ildikónak, aki a Magyar Rádióban 1985-ben készült hanganyagot lejegyezte